

REDACTIESTATUTEN LANDELIJKE PUBLIEKE OMROEP

Een inventarisatie

Prof. dr. J.L.H. Bardoel

Contact:

Commissie Integriteit Publieke Omroep

035 - 677 2767

Postbus 26444, 1202 JJ Hilversum

Bart de Graaffweg 2, 1217 ZL Hilversum

www.npointegriteit.nl

Inhoudsopgave

1.	Aanleiding en opdracht	1
2.	Aanpak	1
3.	Naam	2
4.	Doel en overwegingen	2
5.	Reikwijdte	2
6.	Verantwoordelijkheid/werkwijze/rechten en plichten	3
7.	Overleg/medezeggenschap/geschillen- en beroepsregeling	4
8.	Nevenactiviteiten	5
9.	Sponsoring en cofinanciering	5
10.	Internet en sociale media	5
11.	Conclusies	6
12.	Overwegingen en aanbevelingen	7
Bijlagen		
1.	Artikel 2.88 Mediawet 2008	9
2.	Schematisch overzicht inhoud redactiestatuten	11

1. Aanleiding en opdracht

Publieke media-instellingen zijn krachtens artikel 2.88, lid 2 en 3, van de Mediawet verplicht "in overeenstemming met hun werknemers die zijn belast met de verzorging en samenstelling van het media-aanbod een redactiestatuut tot stand te brengen" dat "de journalistieke rechten en plichten van de werknemers (bevat), waaronder in elk geval:

- a. waarborgen dat normen inzake journalistieke deontologie en kwaliteit worden gehanteerd; en
- b. waarborgen voor redactionele onafhankelijkheid ten opzichte van adverteerders, sponsors en anderen die bijdragen hebben verstrekt voor de totstandkoming van media-aanbod."

(Voor de volledige tekst van art. 2.88 Mediawet verwijzen we naar bijlage 1.)

De voor u liggende inventarisatie is onderdeel van een opdracht door de Commissie Integriteit Publieke Omroep (CIPO) om de beleving en naleving van onafhankelijkheid en de gedragscode te onderzoeken. Omdat in het kader van dit onderzoek het redactiestatuut regelmatig aan de orde kwam, is besloten om dit onderdeel afzonderlijk in kaart te brengen.

Deze inventarisatie is gebeurd op basis van de redactiestatuten die in de tweede helft van 2016 bij CIPO beschikbaar waren. Sommige omroepen hadden nog te maken met de nasleep van fusie of samenwerking met andere omroepen. In die gevallen waren alleen de bestaande redactiestatuten van de afzonderlijke instellingen beschikbaar. Daarnaast is ook de gezamenlijke Mediacode NPO, waarmee de nieuwe ombudsman van de NPO per 1-1-2017 aan de slag is gegaan, in de beschouwing betrokken.

De inventarisatie is uitgevoerd door Jo Bardoel, emeritus hoogleraar Communicatie-wetenschap, leeropdracht Journalistiek en Media, en eerder verbonden aan de Radboud Universiteit Nijmegen en de Universiteit van Amsterdam.

2. Aanpak

Op basis van de door CIPO ter beschikking gestelde redactiestatuten heeft de onderzoeker een schematisch overzicht gemaakt van de redactiestatuten van de landelijke publieke omroepen.

Op de horizontale as zijn de omroepen, alfabetisch geordend en naar samenwerkingsverband, gerangschikt. Op de verticale as zijn de onderzochte onderwerpen te vinden: naam/datum van het statuut, doel en overwegingen, reikwijdte van de regeling, verantwoordelijkheid/rechten en plichten/werkwijze van medewerkers, overleg/medezeggenschap/geschillenregeling voor medewerkers, en bepalingen ten aanzien van nevenactiviteiten, sponsoring en cofinanciering, en ten slotte internet en sociale media.

Het overzicht is als bijlage 2 toegevoegd.

Het door de onderzoeker ingevulde schema vormt de basis van deze inventarisatie. Hieronder maken we per onderwerp de stand van zaken op. Deze inventarisatie is puur descriptief, en niet normatief, bedoeld en komt geheel voor rekening en verantwoording van de onderzoeker. Het is bovendien een interne vergelijking van de redactiestatuten binnen de landelijke publieke omroep; andere redactiestatuten of mediacodes, bijvoorbeeld van persorganen of de Raad voor de Journalistiek, zijn niet in de vergelijking betrokken. De onderzoeker heeft zijn best gedaan om alle beschikbare informatie zo goed mogelijk te ordenen en comprimeren, maar mochten betrokkenen van oordeel zijn dat er sprake is van fouten of omissies dan kunnen zij tot CIPO wenden.

3. Naam

Doorgaans wordt de regeling aangeduid als Redactiestatuut, maar soms ook als Programmastatuut. Twee media-instellingen beschikken over een Mediacode, respectievelijk Mediagedragscode, waarbij het redactiestatuut een onderdeel is van een breder pakket waarin ook de omroepbrede Code Goed Bestuur, een programmatische gedragscode en in een geval een integriteitsregeling en overige regelingen zijn opgenomen. In deze inventarisatie hebben we alleen naar de redactiestatuten gekeken. Verschillende omroepen geven aan dat het redactiestatuut ook onderdeel uitmaakt van de individuele arbeidsovereenkomst.

De meeste redactiestatuten zijn van toepassing op alle journalistieke medewerkers (zie verder onder 'reikwijdte') van de betreffende omroep. Een enkele omroep beschikt niet over een omroepbreed redactiestatuut, maar over een regeling die alleen bedoeld is voor specifiek benoemde journalistieke programma's (voorbeelden: Een Vandaag, Radar). Verder is er voor Nieuwsuur, waarin NOS en NTR samenwerken, een afzonderlijke Nieuwsuurcode.

De meeste redactiestatuten hebben geen datering; waar dit wel het geval is, ligt die meestal tussen 2010 en 2015. De omvang van de documenten is zeer verschillend en varieert van 2 tot 15 pagina's.

4. Doel en overwegingen

Met betrekking tot de doelstelling van het redactiestatuut wordt vaak aangegeven dat deze voortvloeit uit de mediawettelijke verplichting om zo'n voorziening te hebben ter regeling van de journalistieke rechten en plichten en verantwoordelijkheden van medewerkers. In de overwegingen worden waarden genoemd als onafhankelijkheid, ongebondenheid, zorgvuldigheid, kwaliteit, afscherming tegen commerciële beïnvloeding, beroepsethiek en het toepassen van journalistieke principes, en ook verwijzingen naar fundamentele waarden en grondrechten. Een tweetal omroepen geeft aan de eigen verantwoordelijkheid van programmamedewerkers als leidend beginsel te kiezen. Een taakorganisatie geeft ook expliciet aan met het redactiestatuut de medezeggenschap van programmamakers te willen regelen.

Daarnaast wijzen omroeporganisaties ook nadrukkelijk op hun eigen missie en de daarin vervatte kernwaarden van de omroep. Soms worden de missie en/of statuten van de media-instelling letterlijk geciteerd, in andere gevallen worden de belangrijkste waarden aangeduid, zoals eigenzinnigheid en 'lust for life' bij BNN en het bevorderen van een 'democratische kennissamenleving' bij taakorganisatie NTR.

Verschillende omroeporganisaties geven expliciet aan met het redactiestatuut enerzijds de missie en identiteit van de eigen omroepvereniging en anderzijds de onafhankelijkheid en professionaliteit van de medewerkers te willen waarborgen. Daarmee benoemen ze ook een mogelijke spanningsbron tussen de belangen van de organisatie en medewerker.

5. Reikwijdte

De medewerkers waarop het redactiestatuut van toepassing is worden verschillend omschreven: programmamedewerkers, journalistieke medewerkers, (direct en indirect) betrokkenen bij programma's. Vaak wordt ook terminologie gekozen die medewerkers aan nieuwe platforms en printuitingen, waaronder de programmagids, insluit (vervaardigers media-aanbod, redactioneel betrokkenen bij totstandkoming 'content') en die ook leidinggevend omvat (medewerkers en leiding; programmamakers, afdelingsleiding en directie).

Zoals eerder aangegeven hebben de meeste redactiestatuten betrekking op alle programmatische medewerkers van de hele omroep, maar in sommige gevallen is er sprake van redactiestatuten die alleen op een specifiek journalistiek programma van toepassing zijn. Overigens wordt bij

omroepbrede redactiestatuten niet aangegeven welke (soorten) programma's al dan niet als journalistiek aangemerkt mogen worden. Het afzonderlijke AVROTROS-statuut voor Radar impliceert dat dit programma kennelijk als journalistiek beschouwd wordt, maar uit de overige voorbeelden blijkt dat toch vooral klassieke nieuws- en actualiteitenrubrieken hieronder vallen. Meer hybride, maar op de actualiteit geënte programmavormen, zoals nieuws- en talkshows (DWDD, Lubach), worden niet genoemd.

6. Verantwoordelijkheid/werkwijze/rechten en plichten

Relatief het grootste bestanddeel van de redactiestatuten heeft betrekking op de journalistieke verantwoordelijkheid, de werkwijze en de rechten en plichten van medewerkers. Ook hier geldt dat de omvang van de bepalingen per omroep onderling sterk verschilt.

Ten aanzien van de journalistieke verantwoordelijkheid wordt doorgaans in generieke termen gewezen op de (eind)redactionele verantwoordelijkheid om de wet, de openbare orde en het publieke belang te respecteren. Daarnaast worden medewerkers verondersteld om de doelen en missie van de organisatie te accepteren, dan wel te onderschrijven, alsmede de programmatische uitgangspunten en beleidsplannen en de (eigen) mediacodes.

Veel uitgebreider zijn de bepalingen voor het hanteren van een journalistieke werkwijze, hoewel - opnieuw - ook hier de onderlinge spreiding groot is.

De meest frequent genoemde waarden en bepalingen hebben betrekking op:

- journalistieke zorgvuldigheid en *waarheidsgetrouwheid* (scheiden feiten, meningen enerzijds en drama/fantasie anderzijds, belang van eigen nieuwsgaring, hoor en wederhoor, geen manipulatie, geen plagiaat);
- *ongebondenheid* (geen persoonlijke of zakelijke belangen, geen (schijn) van belangenverstrengeling) en onpartijdigheid (geen persoonlijke overtuigingen uitdragen);
- volledigheid en *evenwichtigheid*;
- met *open vizier* werken (geen verborgen camera/microfoon, duidelijke afspraken, recht op weigering bronnen);
- respect voor *bronnen/gasten/publiek*;
- respect voor *persoonlijke levenssfeer* (ook van publieke personen);
- bescherming van *kwetsbare groepen* (kinderen, minderheden, slachtoffers, verdachten, afkomst alleen melden indien relevant);
- beantwoorden van *publieksreacties*, ruiterlijk fouten erkennen en rectificeren.

Sommige omroepen verwijzen expliciet naar externe codes en redactiestatuten waaruit zij geput hebben. Zo verwijst de NTR, die de meest uitgebreide code heeft, naar de redactiestatuten van de BBC, de New York Times en de Los Angeles Times als inspiratiebronnen. HUMAN heeft een heel korte code, maar meldt dat redactionele medewerkers de Code van Bordeaux en de Leidraad van de Raad voor de Journalistiek in acht moeten nemen; beide zijn integraal als bijlagen aan het redactiestatuut toegevoegd. Andere omroepen verwijzen ook naar andere documenten, zoals de Code Goed Bestuur van NPO, de reglementen van het NICAM ('Kijkwijzer'), de gedragscode van de Internationale Federatie van Journalisten (IFJ) en naar de vigerende privacywetgeving.

Ten aanzien van de (overige) rechten en plichten zien we vaak een informatieplicht van de redactionele medewerker om bij strijdigheid of conflicten de manager of directie tijdig op de hoogte te stellen. Een enkele omroep verplicht de medewerker nadrukkelijk om elk item vooraf aan de leiding voor te leggen. Een paar omroepen verplichten medewerkers om perscontacten eerst te bespreken met de directeur of de communicatieafdeling. Op zijn beurt heeft bij veel omroepen de manager of directie de plicht om bij wijziging of niet uitzending van inhoud de medewerker vooraf op de hoogte te stellen, met eventueel een beroepsmogelijkheid. Andere rechten en plichten betreffen een geschillenregeling, de mogelijkheid tot beroep bij ernstige gewetensbezwaren en

eventueel het recht op niet-naamsvermelding, maar deze onderwerpen zullen we in de volgende paragraaf behandelen.

Sinds begin 2017 is er ook een Journalistieke Code NPO, opgesteld in overleg tussen alle omroepen en geïnspireerd op de Gedragscode voor Journalisten van de IFJ en de Leidraad van de Raad voor Journalistiek (versie 2015). Per 1-1-2017 is tevens een omroepbrede Ombudsman aan de slag gegaan. Deze nieuwe code is kort en helder, en bevat vrijwel uitsluitend bepalingen die in onze inventarisatie vallen onder dit aspect van 'verantwoordelijkheid, werkwijze, rechten en plichten'.

7. Overleg/medezeggenschap/geschillen- en beroepsregeling

Een belangrijk onderdeel van de redactiestatuten gaat over de wijze waarop het overleg met en eventueel de medezeggenschap van redactionele medewerkers binnen de organisatie geregeld is, en welke procedures er bestaan in het geval van geschillen en gewetensbezwaren. De meeste redactiestatuten bevatten een uitgebreide beschrijving van de bestuurlijke hiërarchie en de relatie tussen (eind)redactie en directie.

Ten aanzien van de ruimte voor redactionele medewerkers bestaan er grote onderlinge verschillen. Bij de meeste omroepen hebben medewerkers het recht om bezwaren aan de orde te stellen en bij blijvend geschil in beroep te gaan op hoger niveau, doorgaans de directie. Een enkele omroeporganisatie (EO) geeft nadrukkelijk aan dat bij strijdigheid tussen het redactiestatuut enerzijds en de Mediawet en de statuten van de omroepvereniging anderzijds, nadrukkelijk de laatste prevaleren.

In de meeste gevallen wordt aangegeven dat medewerkers onafhankelijk moeten kunnen opereren, dat belang gesteld wordt in goede werkverhoudingen, dat medewerkers verantwoording verschuldigd zijn en de plicht hebben om bij problemen de manager of directie tijdig op de hoogte te stellen. Als het geschil niet wordt opgelost, heeft de medewerker doorgaans uiteindelijk het recht om de eigen naamsvermelding van het product weg te laten halen. Vrijwel alle omroepen hebben ook een bepaling die medewerkers het recht geeft om bij ernstige gewetensbezwaren te vragen van de opdracht ontheven te worden, inclusief een mogelijkheid tot beroep.

Bij blijvende geschillen beslist in de meeste gevallen uiteindelijk de directie, maar verschillende omroepen hebben buiten de reguliere managementlijn ook andere mogelijkheden of voorzieningen geschapen om de eigen professionele inbreng van medewerkers te honoreren. Een omroep vermeldt 'de vrijheid om geschillen op andere wijze te beslechten', een paar omroepen geven een rol aan de redactievergadering, en bij enkele omroepen kan of moet bij majeure programmawijzigingen de ondernemingsraad gehoord worden. Een omroeporganisatie biedt de mogelijkheid om bij geschillen over gewetensbezwaren een ad-hoc mediacommissie advies te laten uitbrengen.

Enkele omroep- en taakorganisaties hebben afzonderlijke organen in het leven geroepen om de medezeggenschap van journalistieke medewerkers institutioneel te verankeren. Zo heeft de VPRO een Programmaraad als 'orgaan van medezeggenschap', die door alle medewerkers van de redactievergadering gekozen wordt, intern opgedeeld is in de sectoren Radio, TV, Gids en Digitaal, en die ook regelmatig overlegt met directie en hoofdredactie. Deze Programmaraad heeft adviesbevoegdheid over onderwerpen als identiteit, benoeming en ontslag, samenwerking en het meerjarenbeleidsplan. De NTR beschikt over een redactieraad die meepraat over de hoofdlijnen van het redactioneel beleid en een rol heeft bij geschillenregeling.

De NOS heeft een Redactiecommissie en, uit haar midden, een Redactieraad (voor medezeggenschap en (on)gevraagd advies; bij afwijking moet de directie schriftelijk motiveren) en daarnaast een Commissie van Advies, benoemd door de Raad van Advies en bedoeld om bij zwaarwegende verschillen van mening te adviseren.

Bij de NOS is bepaald dat de programmamaker bezwaar kan maken in het geval van strijdigheid met het eigen geweten, met de wet, met de eigen veiligheid en bij wijziging van het eigen programma. Daarnaast heeft Nieuwsuur (van NOS en NTR gezamenlijk) een eigen redactieraad en redactiestatuut.

Al met al zien we, als gezegd, grote onderlinge verschillen in de wijze waarop de onafhankelijkheid van de journalistieke professional geborgd wordt binnen de media-instellingen. De meeste organisaties hanteren een 'managementlijnmodel' waarin overleg, geschillen en bezwaren binnen de hiërarchische lijn worden georganiseerd, terwijl enkele voor een 'medezeggenschapsmodel' opteren waarin de eigen inbreng en ruimte van de programmamaker gewaarborgd wordt door eigen overleg- en inspraakorganen zoals een redactieraad en ruimte voor professionele 'peer review'.

8. Nevenactiviteiten

Een drietal omroeporganisaties (KRO-NCRV, AVROTROS en VARA) en een taakorganisatie (NTR) hebben als onderdeel van het redactiestatuut specifieke beperkingen ten aanzien van nevenactiviteiten, zoals een verbod op mediatrainingen en -adviezen, het verrichten van nevenwerkzaamheden, het bekleden van politieke en publieke functies, het ontvangen van giften en gunsten, het hebben van financiële belangen en, in enkele gevallen, een bepaling ten aanzien van professionaliteit bij openbare optredens als uithangbord.

KRO-NCRV heeft naar aanleiding van de affaire Fons de Poel per 26-8-2015 een 'Aangescherpte richtlijn nevenactiviteiten' uitgevaardigd die bovengenoemde nevenactiviteiten categorisch verbiedt, tenzij de eindredactie anders oordeelt en de hoofdredactie toestemt. De VARA heeft als onderdeel van de Mediagedragscode een Integriteitsregeling VARA die geldt voor alle medewerkers en die strijdige nevenfuncties verbiedt, alsmede vermenging van zakelijke en privébelangen, ongeoorloofd voordeel, geschenken boven een bepaald bedrag, het ontvangen van geschenken op privéadres en onder meer voorafgaande toestemming voor buitenlandse reizen.

Andere omroepen hebben hierover geen bepalingen in het redactiestatuut, maar het is mogelijk dat deze in andere interne reglementen of codes zijn opgenomen. Daarnaast bevatten ook de Code Goed Bestuur van NPO en de nieuw Journalistieke Code NPO hierover voorschriften.

9. Sponsoring en cofinanciering

De meeste zendgemachtigden hebben in het redactiestatuut bepalingen ten aanzien van sponsoring en cofinanciering. Voor de regels ten aanzien van sponsoring en commerciële financiering wordt verwezen naar de bepalingen in de mediawet en het beleid van het Commissariaat voor de Media (Beleidsregels Sponsoring Publieke Omroep).

Omroepen betalen in beginsel hun eigen programmakosten, maar voor cultuur/educatie, ideële evenementen en sport zijn onder voorwaarden beperkte bijdragen van derden toegestaan. Sponsorovereenkomsten moeten door omroepen gemeld worden aan de Raad van Bestuur van de NPO. Redactionele zeggenschap door derden is niet aan de orde. 'Gereed product' van co-financiers wordt, volgens het statuut van BNN, niet geaccepteerd. Programmamakers mogen geen rol spelen bij onderhandelingen over sponsoring en cofinanciering; bij de meeste omroepen is dit voorbehouden aan de (zakelijke) directie. Bij de NOS wordt hieraan toegevoegd dat de directie beslist binnen het vigerend beleid, en dat de afdelingsleiding en de Redactiecommissie hier een adviesrol hebben.

10. Internet en sociale media

Slechts enkele omroepen hebben als onderdeel van hun redactiestatuut bepalingen ten aanzien van de werkwijze en verantwoordelijkheid ten aanzien van internet en sociale media. Dit is gelet op

de datering van deze redactiestatuten wellicht niet verwonderlijk. Daarnaast zijn deze bepalingen vaak niet up-to-date, bijvoorbeeld omdat ze meer handelen over internet en het gebruik van user generated content dan over relatief meer recente fenomenen zoals het gebruik van sociale media door medewerkers. Het is overigens wel zo dat sommige omroepen afzonderlijke Twitterprotocollen of gelijkaardige regelingen hebben, maar inventarisatie daarvan bevond zich buiten onze opdracht.

11. Conclusies

Alle publieke media-instellingen beschikken conform art. 2.88 van de Mediawet over een *redactiestatuut*. De omvang en diepgang van deze statuten verschillen onderling sterk. De vraag of en in welke mate deze statuten voldoen aan de in artikel 2.88 lid 3 gevraagde waarborgen voor journalistieke deontologie, kwaliteit en redactionele onafhankelijkheid wordt in deze inventarisatie niet expliciet beantwoord, ook omdat de betrokken media-instellingen (nog) geen gelegenheid gehad hebben om op deze eerste bevindingen te reageren. Evenmin kon beoordeeld worden of de redactiestatuten, zoals de wet bepaalt, 'in overeenstemming' met hun journalistieke werknemers tot stand zijn gekomen.

Bij fusie- of samenwerkingsomroepen bestaat soms een gezamenlijke code en soms hebben de afzonderlijke organisaties (nog) een eigen code. Bij de meeste media-instellingen zijn de redactiestatuten op de hele omroep van toepassing, bij andere zijn ze nadrukkelijk toegespitst op afzonderlijke journalistieke programma's. Verschillende omroepen melden ook dat het redactiestatuut, of de mediacode, onderdeel is van de individuele arbeidsovereenkomst.

Als *doelstelling* van de redactiestatuten wordt doorgaans verwezen naar de verplichting in de Mediawet, maar ook naar de wens om voor publieke omroep relevante waarden als onafhankelijkheid, kwaliteit en afscherming van commerciële invloeden te verzekeren. Twee omroepen geven nadrukkelijk aan de eigen verantwoordelijkheid van programmamakers centraal te stellen, en een taakorganisatie meldt aldus de medezeggenschap van programmamakers te willen regelen. Verschillende omroeporganisaties wijzen ook expliciet op de eigen missie en statuten, en signaleren een mogelijke spanningsbron tussen enerzijds de missie en identiteit van de omroep en anderzijds de onafhankelijkheid en professionaliteit van de medewerker.

De (journalistieke) medewerkers die onder de *reikwijdte* van het redactiestatuut vallen worden verschillend aangeduid, maar meestal als programma- of journalistieke medewerkers. Vaak wordt ook een terminologie gekozen die ook andere platforms (print, internet) en leidinggevenden insluit. Doorgaans heeft het statuut betrekking op alle journalistieke medewerkers van de omroep, maar soms ook alleen op afzonderlijk benoemde journalistieke programma's.

De bepalingen met betrekking tot de *journalistieke verantwoordelijkheid, werkwijze en rechten en plichten* vormen relatief gezien het grootste bestanddeel van de statuten, maar ook en juist hier geldt dat de omvang en diepgang per omroep sterk verschilt. Bij beknopte redactiestatuten worden vooral algemene waarden genoemd, terwijl bij meer uitgebreide versies ook specifieke gedragsregels gegeven worden. Hier kunnen media-instellingen veel leren van elkaars goede voorbeelden.

Ten aanzien van de rechten en plichten van journalistiek medewerkers geldt dat deze meestal een informatieplicht naar de leiding hebben in het geval van strijdigheid of conflict, terwijl omgekeerd de leiding bij wijziging of niet-uitzending van inhoud de medewerker op de hoogte moet stellen, met ook de mogelijkheid van beroep.

Met betrekking tot *overleg en medezeggenschap* van medewerkers en beroeps- en geschillenregelingen zien we eveneens grote verschillen tussen media-instellingen. Overal bestaan regelingen in het geval van inhoudelijke geschillen en ernstige gewetensbezwaren, maar de wijze waarop deze worden afgehandeld verschilt sterk. Bij blijvende geschillen beslist doorgaans de directie, maar enkele omroepen hebben de mogelijkheid geschapen om in aanvulling op de

gebruikelijke keten de eigen professionele inbreng van medewerkers te honoreren via de ondernemingsraad, een ad hoc-mediacommissie of langs andere wegen. Daarnaast zijn er enkele omroepverenigingen en taakorganisaties die in het redactiestatuut nadrukkelijk de medezeggenschap van journalistiek medewerkers institutioneel verankerd hebben middels redactiecommissies en redactie- of programmaraden, met adviesrecht bij bijvoorbeeld benoemingen en belangrijke inhoudelijke beleidsbeslissingen.

Een minderheid van de media-instellingen heeft expliciete bepalingen ten aanzien van de toelaatbaarheid van *nevenactiviteiten* als afzonderlijk onderdeel van het redactiestatuut. Het gaat hier doorgaans om een beperking of verbod op het geven van mediatrainingen en -adviezen, het bekleden van politieke en publieke functies, het hebben van financiële belangen en het ontvangen van giften en gunsten. Veel van deze zaken zijn ook al in de omroepbrede Code Goed Bestuur met bijbehorende openbare registers geregeld.

KRO-NCRV heeft naar aanleiding van de 'affaire-De Poel' in 2015 een aangescherpte richtlijn nevenactiviteiten uitgevaardigd. De VARA beschikt als onderdeel van een bredere mediacode over een afzonderlijke integriteitsverklaring die voor alle medewerkers geldt.

De meeste zendgemachtigden hebben in hun redactiestatuut strikte bepalingen ten aanzien van *sponsoring en cofinanciering*. Ook hier geldt dat veel van deze bepalingen voortvloeien uit gezamenlijk beleid, extern opgelegd door het Commissariaat voor de Media of intern overeengekomen in de NPO. Belangrijke interne garanties voor onafhankelijkheid zijn niettemin dat programmamakers hierbij geen rol mogen spelen, en de directie verantwoordelijk is, en ook dat co-financiers nimmer redactionele zeggenschap krijgen.

Nog maar weinig omroepen hebben in het redactiestatuut bepalingen opgenomen ten aanzien van de verantwoordelijkheid op en het gebruik van *internet en sociale media*. De bestaande bepalingen zijn veelal verouderd, en gaan bijvoorbeeld over het gebruik van 'user generated content', maar niet over sociale media. Actualisering van redactiestatuten kan ook hier helpen, en bovendien is het zo dat sommige omroepen al beschikken over afzonderlijke Twitterprotocollen of gelijkaardige regelingen.

12. Overwegingen en aanbevelingen

Onderlinge vergelijking van de redactiestatuten van de landelijke publieke omroepen, zoals in dit document gemaakt, laat grote verschillen zien. Deze verschillen zijn deels terug te voeren op verschillende doelstellingen en missies van omroeporganisaties, maar ze kunnen ook andere oorzaken hebben (b.v. recente actualisering op basis van incidenten) die mogelijk consequenties hebben voor een gelijk speelveld voor alle publieke omroepen en voor het goed bestuur van de publieke omroep als geheel.

Naast ruimte voor omroepen om hun eigen grenzen te bepalen moet er ook voldoende onderlinge overeenstemming binnen de publieke omroep als geheel bestaan. De nieuwe, gezamenlijke Journalistieke Code NPO met een gezamenlijke ombudsman is een belangrijke stap in de richting van de in de wet bedoelde waarborging van de journalistieke deontologie, onafhankelijkheid en kwaliteit, maar deze moet, gelet op de wettelijke verplichting voor elke concessiehouder afzonderlijk, ook op het niveau van de afzonderlijke media-instellingen adequaat gewaarborgd en verankerd worden.

Gelet op de recente snelle veranderingen in wet- en regelgeving, bestuurlijke structuur (fusies, samenwerking, governancestructuur) en relevante technologie (internet en sociale media) lijkt actualisering van redactiestatuten in veel gevallen geboden. Tevens zou dan bekeken kunnen worden of de statuten voldoen aan de letter en geest van de bepalingen in de Mediawet.

De bekeken redactiestatuten hebben doorgaans betrekking op journalistieke programma's in de klassieke zin: nieuws- en actualiteitenprogramma's. Meer hybride, maar op de actualiteit geënte programmasoorten, zoals nieuws- en talkshows (DWDD, Lubach), worden niet genoemd. De vraag is aan de orde of deze strikte definitie van journalistiek nog wel adequaat is, gelet ook op het veranderend mediagebruik van vooral jongere generaties.

De meeste media-instellingen hanteren in hun redactiestatuut een '*managementlijnmodel*' waarin het overleg primair binnen de hiërarchische lijn wordt georganiseerd, terwijl enkele organisaties meer voor een '*medezeggenschapsmodel*' opteren met eigen overleg- en inspraakorganen (zoals een redactieraad) voor journalistiek medewerkers en ruimte voor professionele 'peer review'. Deze laatste benadering, waarvan een redactieraad een vast bestanddeel vormt, sluit meer aan bij de traditie van redactiestatuten in de pers (voor een goed overzicht hiervan, zie L. Asscher, E. Dommering, N. van Eijk & A. Franken van Bloemendaal, Het redactiestatuut bij dagbladen, Apeldoorn/Antwerpen 2006).

Bijlage 1.

Artikel 2.88 Mediawet 2008

- 1 De publieke media-instellingen bepalen, onverminderd het bepaalde bij of krachtens deze wet, vorm en inhoud van het door hen verzorgde media-aanbod en zijn daar verantwoordelijk voor.
- 2 De publieke media-instellingen brengen in overeenstemming met hun werknemers die zijn belast met de verzorging en samenstelling van het media-aanbod een redactiestatuut tot stand.
- 3 Het redactiestatuut bevat de journalistieke rechten en plichten van de werknemers, waaronder in elk geval:
  - a. waarborgen dat normen inzake journalistieke deontologie en kwaliteit worden gehanteerd; en
  - b. waarborgen voor redactionele onafhankelijkheid ten opzichte van adverteerders, sponsors en anderen die bijdragen hebben verstrekt voor de totstandkoming van media-aanbod.
- 4 De NTR en omroeporganisaties, waaraan omroepverenigingen die een voorlopige erkenning als bedoeld in artikel 2.23, tweede lid, hebben verkregen, de verzorging van hun media-aanbod hebben opgedragen, dragen ervoor zorg dat de verantwoordelijkheid van die omroepverenigingen in de samenwerking is gewaarborgd.

Bijlage 2. Schematisch overzicht inhoud redactiestatuten

Naam, datum	Doel, overwegingen	Reikwijdte	Verantwoordelijkheid, werkwijze, rechten/plichten
AVROTROS Redactiestatuut (zonder datum) Radar	Waarborgen journalistieke onafhankelijkheid, zorgvuldigheid, evenwicht, fundamentele waarden, grondrechten.	Journalistieke medewerkers	Journalistieke zorgvuldigheid: eindredactie ziet toe op volgen wet, openbare orde, Mediacode & redactiestatuut. Geen persoonlijke & zakelijke contacten, geen overtuiging uitdragen.
TROS-AVRO Redactiestatuut (zonder datum) EenVandaag	Onafhankelijkheid waarborgen, journalistieke werkwijze beschrijven, samenwerking TROS-AVRO beschermen, werkwijze redactieraad vaststellen, onafhankelijkheid, objectiviteit, onpartijdigheid.	(Journalistieke) medewerkers EenVandaag	Onafhankelijkheid, onpartijdigheid, nauwkeurigheid, fouten erkennen, professionele journalistieke normen: RvdJ voor geschillen. EenVandaag-code richtlijnen en standaarden: feitelijke, geen eigen agenda, hoor & wederhoor, geen plagiaat/vervalsing, bescherming bronnen, geen betaling, open vizier, privacy, bescherming kwetsbare personen, verdachten, minderheden, duidelijke afspraken.
BNN Mediacode 2010: Redactiestatuut, Code Goed Bestuur, Programma gedragscode	Doel: jongeren bereiken. Kernwaarden: eigenzinnig, humor, lef/brutaliteit, 'lust for life'. Vorm: prikkelen. Identiteit/merk BNN: publiek is leidend	(In)direct betrokkenen BNN-programma's	Programmamakers onderschrijven statuten, dragen verantwoordelijkheid informatieplicht, werken zonder inmenging buitenaf, geen sluikreclame, sponsors). Zie Programmatische Gedragscode BNN: publieke omroep, geen effectbejag, wel jongere doelgroep, originaliteit, geen plagiaat, scheiden feiten/info & drama/fantasie, privacy/portretrecht. Volgt Leidraad RvdJ.
VARA Mediagedragscode (26-1-10): Redactiestatuut, Programma gedragscode, Integriteitsregeling, Overige regelingen	Voorschrift MW art. 2.88: regeling journalistieke rechten en plichten medewerkers. Waarborgen journalistieke onafhankelijkheid medewerkers, afschermen tegen commerciële beïnvloeding.	Samensteller/ vervaardiger media-aanbod	Doel: (progressief) engagement, kunst/cultuur voor breed publiek, verstrooiing: reflectie, grensverleggend, Onafhankelijkheid & onpartijdigheid, waarheidsgetrouw, vermijden (schijn) belangenverstremming. Werkwijze: open vizier, niet undercover, niet betalen bronnen, verborgen camera/microfoon terughoud., hoor & wederhoor, respect gasten en publiek, bescherm kinderen, verdachten, minderheden, privacy, antwoord publieksreacties.
EO Redactiestatuut (zd)	Mediawettelijke verplichting. Doel: Statuten EO, waarborgen identiteit en onafhankelijkheid.	MW: makers media-aanbod EO: ook 'print'	Informatieplicht medewerker bij twijfel.
HUMAN Concept Red-statuut 1-1-16	Redactionele medewerkers zo groot mogelijke onafhankelijkheid garanderen. Eigen verantwoordelijkheid leidend.	Medewerkers met redactionele programma verantwoordelijkheid	Onafhankelijkheid t.o.v. adverteerders, sponsors. Journal normen: verificatie bronnen, hoor & wederhoor, scheiden opinie/feiten, voorkomen (schijn)belangenverstremming, respect privacy. Code Bordeaux en Leidraad RvdJ in acht: bijlagen. Deel arbeidsovereenkomst.

Naam, datum	Doel, overwegingen	Reikwijdte	Verantwoordelijkheid, werkwijze, rechten/plichten
KRO-NCRV Redactiestatuut 17-11-14	Waarborgen journalistieke onafhankelijkheid, beroepsethiek, kwaliteit. Verwijzing missies KRO en NCRV, visie & waarden in Strategisch Beleidsplan: zowel identiteit als redactionele onafhankelijkheid/vakmatigheid medewerker.	Medewerkers: program/red betrokken bij tot stand komen 'content'	Medewerker is op de hoogte: visie, waarden, missie KRO en NCRV, uitgeefplannen/bladformules, committeert zich en verantwoording verschuldigd, informatieplicht.
MAX Redactiestatuut 10-12-13	MW art. 2.88, onderdeel Mediacode. Relatie missie MAX, Code NPO: >website. Waarborging identiteit MAX & onafhankelijkheid, vakmatigheid medewerkers.	(In)direct betrokken bij totstandkoming media-aanbod	Op hoogte zijn van visie, missie, productiewijze MAX, MW, regels en beleid. Zonder inmenging buitenaf: sluikreclame, sponsoring.
NOS Programmastatuut 5-2-12	MW art 2,34a: opdracht nieuws, sport, even. Vastleggen journalistieke rechten/plichten, verantwoordelijkheden & bevoegdheden, waarborg onafhankelijkheid, toepassen journalistieke principes, regelen medezeggenschap Programmamakers. Zie missie NOS.	Programmamakers, afdelingsleiding en directie.	Journalistieke principes: geen binding, feitelijke berichtgeving, onafhankelijkheid, zorgvuldigheid, volledigheid/evenwicht, hoor & wederhoor, respect pers. levenssfeer. Deel individuele arbeidsovereenkomst. (Plus: Nieuwsurcode: zie ook VARA-werkwijze.)
NTR Redactiestatuut dec. 15	MW: pluriformiteit; visie: democratische kennis-samenleving: onafhankelijkheid, onpartijdigheid, objectiviteit, respect, samenleving van burgers. Taakorganisatie: publieke omroep, -middelen, -verantwoording. Waarborgen onafhankelijkheid programmamedewerker.	Programma- medewerkers	Publiek belang: breed, toegankelijk, onafhankelijkheid, zeggenschap inhoud. Feitelijke: scheiden feiten/meningen, geen plagiaat/vervalsing, geen manipulatie, reconstructie: toestemming eindredactie, gebruik andermans feiten, archiefmateriaal, eigen nieuwsgaring, professionele distantie, bescherming kwetsbaren: kinderen (zeer uitgebreid: 3 pagina's), slachtoffers, verdachten, duidelijke afspraken, vastlegging gegevens en notities, open vizier, geen betaling (uitz: deskundigen), recht weigering medewerking, hoor & wederhoor, opnemen met toestemming, respect gasten en publiek, fictie/drama: eerlijke behandeling en helder onderscheid, privacy ook van publieke personen, betaling eigen kosten.
PowNed Mediacode zd	MW art. 2.88 Relatie Statuten PowNed en Code NPO	Werknemers samenstelling media-aanbod	Geen inmenging redactie buitenaf: sluikreclame, sponsoring. Programmatisch uitgangspunten: netwerkgeneratie, nieuws/actualiteiten, vernieuwing/interactie, online prioriteit.
VPRO Programmastatuut zd	MW art 64 lid 1 & Statuten VPRO. Doel: zo groot mogelijke zelfstandigheid garanderen zonder invloed wie dan ook. Eigen verantwoordelijkheid leidend.	Medewerkers redactioneel/ programmatisch verantwoordelijk	Programmamakers onafhankelijk met inachtneming randvoorwaarden: programmatisch, financieel, facilitair. Programmamakers verantwoording verschuldigd: eind-, groeps-, hoofdredactie, informatieplicht.

Naam, datum	Doel, overwegingen	Reikwijdte	Verantwoordelijkheid, werkwijze, rechten/plichten
WNL Redactiestatuut zd	Bevoegdheden, rechten/plichten, verantwoordelijkheid medewerkers/leiding media- aanbod en andere media-uitingen vastleggen. Waarborging identiteit WNL & professionaliteit medewerkers.	Medewerker/leiding samenstellen media-aanbod e.a. uitingen	WNL stelt medewerker op hoogte programmabeleid; zij accepteren/respecteren missie/identiteit.

Naam	Overleg, medezeggenschap, geschil	Nevenactiviteiten	Sponsoring, cofinanc.	Internet, sociale media
AVROTROS Radar	Omschrijving relatie eindredactie – directie: belang goede werkverhoudingen, directie Mag niet overleg weigeren, vrijheid om geschillen op andere wijze te beslechten.			
TROS-AVRO EenVandaag	Redactieraad als overlegorgaan directie en hoofdredactie (1 x p.m., advies), redactie-vergadering (2 x p.j.).	Geen: media-adviezen, giften/gunsten, nevenwerkzaamheden, financiële belangen, politieke/publieke functies, professionaliteit bij externe optredens/uithangbord.	(Betalen eigen kosten.)	
BNN	Geschillen: managementteam/hoofden, Beroep bij algemeen directeur. Bij controversie: toestemming alg. directeur. Leiding moet alles eerst zien; alles via Afdeling Communicatie; ook klacht-afhandeling.		Cofinanciering: via directie geen redactionele inbreng. Geen 'gereed product' van co-financiers, kleine bijdrage toegestaan. BNN rapporteert (naar NPO?)	Items pas op (R/TV), internet, Nadat door leidinggevende gezien, tenzij anders gecommuniceerd. (Websites BNN bieden platform gebruikers. BNN gebruikt deze info voor programma's.)
VARA	(Hiërarchie/lijn: Verenigingsraad, Bestuur, mediadirecteur, eindredacteur: eindverantwoordelijkheid en budgetbewaking.) Bij ingrijpende wijzigingen in uitgangspunten beleid m.b.t. programma/media-aanbod: bestuur hoort OR. Medewerker onafhankelijk bij progr.maken (zie: sponsoring), eindredacteur verantwoordelijk, bij conflict naar afd.hoofd, die kan na horen partijen programma (doen) wijzigen; evt. recht op niet-naamsvermelding.	Integriteitsverklaring VARA alle medewerkers Geen (strijdige) nevenfuncties: melden, geen vermenging zakelijke – privébelangen, geen ongeoorloofd voordeel, geschenken > 50 €, niet op privéadres, toestemming Buitenlandse reizen, etc.	Sponsoring via Bestuur.	VARA-sites bieden interactiemogelijkheden, recht materiaal te verwijderen (geweld), over te nemen in andere media, mogelijkheid klachten over te brengen aan redactie. Persoonlijke gegevens websites worden opgenomen in eigen gegevensbestand en gebruikt voor promotie (tenzij bezwaar gebruiker).
EO	Ondernemingsraad instemmingsrecht (p.1). Recht medewerker bezwaar te maken tegen besluit direct leidinggevende. Evt. niet-naamsvermelding. Ernstig gewetensbezwaar: ontheffing opdracht. Bij strijdigheid redactiestatuut en MW/EO-statuten: laatste prevaleert.		Onafh.heid: geen redactionele zeggenschap derden, cofinanciering beperkt en met voorwaarden, niet door programmamedewerker. Verwijzing Beleidslijn Sponsoring NPO.	

Naam	Overleg, medezeggenschap, geschil	Nevenactiviteiten	Sponsoring, cofinanc.	Internet, sociale media
HUMAN	Verantwoording verschuldigd aan eind- en hoofdredactie: tijdig informeren. Gewetensbezwaren: recht aan de orde te stellen evt. Ontheffing opdracht. Conflictregeling, wijziging aan medewerker laten weten, evt. niet-naamsvermelding.			
KRO-NCRV	Bij geschil recht in overleg te treden met leidinggevende recht op weghalen naamsvermelding. Bij wijziging content medewerker op hoogte stellen, bij blijvend verschil: directie beslist. Ernstige gewetensbezwaren: ontheffing opdracht, bij bezwaar: advies ad hoc Mediacommissie, besluit Directie.	Aangescherpte richtlijnen nevenactiviteiten dd. 26-08-15: geen medewerking en bedrijven/organisaties met eigen belang, geen politieke/publieke nevenfuncties, geen nevenactiviteiten, PR/media-advies/training. Uitzondering: eindredacteur beoordeelt, toestemming hoofdredactie.	Commerciële financier: in beginsel niet, behoudens culturele, educatieve, ideële evenement, sport. Sponsorvoorstel: MT, juridische zaken, koppelverkoop bladen verboden. Verslag via jaarrekening. Geschillenregeling bij samenwerkingsverbanden. Meldt sponsor aan RvB NPO.	
MAX	Verantwoording schuldig aan hoofdredacteur, plicht op de hoogte te stellen. Conflictregeling: afd.hoofd, recht wijzigingen aan te brengen, evt. beroep, recht niet-naamsvermelding. Ernstige gewetensbezwaren: eindredactie, evt. ontheffing, mogelijkheid bezwaar/beroep.		Geen redactionele zeggenschap sponsors/co-financiers.	
NOS	Redactiecommissie: medezeggenschap, (on)gevraagd advies, bij afwijking afdelingsleiding schrift. motiveren, (bijzondere) plenaire vergadering. Redactieraad: uit RC's, (on)gevraagd advies, reglement RC en RR. Commissie van Advies: benoemd door RvT, zwaarwegende verschillen van mening. Programmamaker kan bezwaar maken: strijd geweten, veiligheid, wijziging programma: rol RC.		Geen invloed op programma, geen rol programmamakers. Directie beslist binnen vigerend beleid, adviesrol afdelingsleiding en redactiecommissie.	

Naam	Overleg, medezeggenschap, geschil	Nevenactiviteiten	Sponsoring, cofinanc.	Internet, sociale media
NTR	(Directieteam: alg. directeur (vz), mediadirecteur.) (Adviesraad: vier kamers.) Redactieraad: >2 x p.j., hoofdlijn redactie-beleid, geschillenregeling (direct, vz RvT). Nieuwsuur: eigen redactieraad, eigen redactiestatuut (zie Nieuwsuurcode)	Geen: mediatrainingen, giften/gunsten, nevenwerkzaamheden, financiële belangen, politieke/publieke functies, professionaliteit bij externe optredens/uithangbord.	Niet dienstbaar aan winst derden, (eigen kosten betalen.) Cofinanciering, ideële sponsoring: zie beleid NPO, CvdM.	Voor internetverkeer regels: o.m. binnen wet, agressie niet toegestaan, recht inhoud verwijderen, 1 identiteit gebruiken, mailadres niet aan derden verstekken, geen advertenties, kwetsende tekst, eigen modereerbeleid, niet aansprakelijk bijdragen anderen.
PowNed	Elk item aan hoofred. TV, hoofd Radio voorleggen. Perscontacten vooraf bespreken met Alg. Directeur. Overtreding: boete of verlies baan/opdracht. Klachten: bij zakelijk directeur, reactie < 2 wkn. Regelmatig personeelsbijeenkomst bijpraten. Klokkenluidersregeling conform Code NPO.		Programmamakers maken geen afspraken, geen onderhandelingen over cofinanciering: voorbehouden aan zakelijk directeur. Geen enkele redactionele zeggenschap, verwijzing code NPO.	
VPRO	Redactievergadering (alle medew) kiest Programmaraad: sectoren Radio, TV, Gids, Digit: orgaan medezeggenschap, rol OR onverlet, >2 x p.j., overleg Dir./ Hoofdredactie. Advies t.a.v. identiteit, benoeming/ontslag, rechtsvorm, financiële exploitatie, samenwerking, MJB Conflictreg., bij wijziging Programmamaker in kennis stellen, evt. niet-naamsvermelding, oneens: uitspraak Programmaraad.			
WNL	Medewerkers verantwoording verschuldigd; plicht eindredactie in kennis te stellen. Geschillenregeling: voorleggen hoofdred., evt. aanbod aanpassen, recht niet-naamsvermelding, evt. naar directie/bestuur. Ernstige gewetensbezwaar: opdracht ontheffen, evt. bezwaar bestuur/directie.		Geen sluikreclame en Invloed sponsors > redactie. Geen onderhandelingen co-financiers, sponsors; geschiedt door zakelijk directeur.	

Contact:
Commissie Integriteit Publieke Omroep

035 - 677 2767
Postbus 26444, 1202 JJ Hilversum
Bart de Graaffweg 2, 1217 ZL Hilversum
www.npointegriteit.nl